

Jesper Vind Jensen i RÆSON:

Vil VK tilbage til Keynes?

Af Jesper Vind Jensen

1. Den umulige kickstart

2. Guden, der fejlede

3. Keynes' renæssance?

1. Den umulige kickstart

”Det helt centrale i Lucas’ teori er, at politikere ikke kan sætte fornuftig gang i økonomien — politikere kan derimod skade økonomien med deres pilfingeri. Politikere kan derfor ikke „kickstarte“ den økonomiske aktivitet... Robert Lucas har påvist det frugtesløse i, at politikerne forsøger at føre en finans- eller pengepolitik for varigt at øge beskæftigelsen.”

Sådan skrev Anders Fogh Rasmussen i 1996 i en hyldestartikel til den amerikanske økonom Robert Lucas, der havde fået Nobelprisen. Artiklen, der stod i det neoliberale tidsskrift *Libertas*, var samtidig en besk kritik af de ”keynesianske økonomer og deres allierede i de socialdemokratiske partier”. Med regeringens netop fremlagte *Forårspakke*, hvor staten vil kickstarte økonomien ved at pumpe milliarder ud til øget aktivitet i samfundet gennem fremrykkede skattelettelser og store offentlige anlægsarbejder, kunne det godt se det ud til, at Keynes’ ideer om ekspansiv finanspolitik har inspireret statsministeren. Har Fogh ændret sig fra at være neoliberalist til neokeynesianer?

Den britiske økonom John Maynard Keynes (1883-1946) og hans teorier gik deres sejrsgang i den vestlige verden efter Anden Verdenskrig. Keynes mente, at politikerne både *kunne* og *skulle* gribe aktivt ind i økonomien for at øge vækst og beskæftigelse. Han havde tillid til, at regeringer kunne hindre økonomiske lavkonjunkturer ved at manipulere med finans- og pengepolitikken ved hjælp af mod-cykliske tiltag. Når økonomien havde det sløjt, skulle staten underskudsbudgettere og pumpe penge ud i samfundet og dermed skabe mere aktivitet.

Stabiliseringspolitik blev anset for at være en af de vigtigste økonomiske opgaver for regeringerne i den vestlige verden. Og der var ikke noget, der modsagde den keynesianske konsensus. De fleste økonomier i Vesten voksede hurtigt uden større kriser og uden betydelig inflation.

2. Guden, der fejlede

Men efter verdensøkonomien blev alvorligt ramt af oliekrisen i 1973 gik det stejlt ned af bakke – også for Keynes' teorier. Det meste af den vestlige verden oplevede op gennem 1970'erne stagflation: en kombination af lav vækst, høj ledighed og høj inflation. Keynes' teorier duede ikke til at bekæmpe krisen, og det kunne keynesianerne ikke forklare. Derfor begyndte den økonomiske konsensus at fordufte. Mange økonomer begyndte derefter at hælde til den teori, at politikernes forsøg på at skabe stabilitet i virkeligheden bar en væsentlig del af skylden for den manglende stabilitet i økonomierne.

I 1975 skrev økonomen Joan Robinson om "bastard" keynesianisme. Og i 1980'erne - som Keynes-biografen Robert Skidelsky ironisk bemærkede, "havde Keynes, der oprindeligt blev hyldet for at have reddet verden fra marxismen, sluttet sig til Marx som 'Guden, der fejlede'."

Kritikken mod Keynes kom især fra monetaristen Milton Friedman, der fik stor indflydelse på den økonomiske politik i 1980'erne under den republikanske amerikanske præsident Ronald Reagan og den konservative britiske premierminister Margaret Thatcher. Friedman skrev i 1986, at Keynes' ideer var ansvarlige for "fremkomsten af stadigt voksende offentlige sektorer, som i stigende grad bekymrede sig om alle aspekter af deres borgeres dagligdag".

Friedman mente heller ikke, at Keynes havde forstået, hvor vigtig pengeforsyningen i samfundet var, idet han havde lagt for meget vægt på finanspolitik på bekostning af pengepolitik. Friedman fastslog, at regeringers forsøg på at regulere de økonomiske cykler med keynesianske teknikker var dømt til at fejle og skabe både inflation og arbejdsløshed på længere sigt. I samme anti-keynesianske ånd skrev Fogh så i 1996 i tidsskriftet *Libertas*:

"Derfor er det ikke nødvendigt, at politikerne forsøger sig med store forkromede keynesianske stabiliseringsprogrammer. Aktørerne på markedet ved nemlig også godt, hvad konsekvenserne bliver, når politikerne forsøger at mindske arbejdsløsheden ved hjælp af en ekspansiv finanspolitik eller en lempelig pengepolitik. De ved, at det vil medføre højere inflation - på længere sigt. Derfor indretter aktørerne sig med det samme på fremtiden. Og dermed sker der kun det, at priserne stiger med det samme uden nogen effekt på reale størrelser såsom produktion og beskæftigelse."

Anders Foghs konklusion var krystalklar: "Det bedste er derfor en troværdig økonomisk politik, hvor man f.eks. fra regeringens side signalerer, at man vil afholde sig fra at komme med en masse indgreb i økonomiens „efterspørgselsside“. Dvs. forbrugsmuligheder m.m."

3. Keynes' renaissance?

Her i 2004 vil Fogh med *Forårspakken* kickstarte økonomien og fremrykke offentlige anlægsarbejder for ganske mange milliarder kroner for at skabe mere beskæftigelse. Den neoliberale oppositionspolitik er tilsyneladende blevet til neokeynesiansk statsminister. Men strengt taget er det ikke så overraskende. For i løbet af 1990'erne begyndte Keynes at blive stueren igen blandt økonomer.

Såkaldte post-keynesianere og ny-keynesianere forsøgte at modernisere Keynes' gamle teorier fra 1936-værket *The General Theory on Employment, Interest and Money*. F.eks. forelæste den britiske Labour-finansminister Gordon Brown i 2000 ved *Royal Economic Society* og forklarede, at Labour ville undgå fortidens økonomiske fejltagelser og ”trække på det bedste fra Keynes' indsigt i politisk økonomi og bruge den til at praktisere en moderne keynesianisme”.

The Guardian har beskrevet Keynes' genkomst ved denne sigende historie: ”Der var engang, for ikke så lang tid siden, hvor en keynesianer var lige så sjælden som en englænder i Chelseas bageste forsvar. Der var nogle få hengivne til *The General Theory*, der fumlede rundt i de lavere divisioner, men de virkelige stjerner var monetaristerne og neo-klassikerne. Ifølge thatcheristerne, var keynesianisme ansvarlig for alt det, der var dårligt ved Storbritannien – inflation, arbejdsløshed, højhusghettoer, velfærdsnassere, et eftergivende samfund, enlige mødre, moderne kunst. Hvad som helst. Men nu bliver Keynes rehabiliteret.”

Så når Anders Fogh Rasmussen med *Forårspakken* fører neokeynesiansk politik i Danmark, er statsministeren nu *også* på det økonomiske område på linje med Labours Tony Blair.

Jesper Vind Jensen (f.1965), journalist og cand.mag. Boganmelder og kulturmedarbejder ved Weekendavisen siden 2003. Kommentator ved RÆSON. Har på det seneste også bidraget til Gyldendals tidsskrift KRITIK, det norske dagblad Klassekampen og DR2's Deadline. 1997-2003 politisk reporter på Søndagsavisen og medlem af Folketingets Presseloge. 1995-97 researcher og quizforfatter på Metronome Productions. Har tidligere skrevet artikler om Tyskland i dagbladet Information og Aktuelt. Blev i 1996 cand.mag. i historie og tysk efter studier ved Københavns Universitet og Universitæt Freiburg, Tyskland. Tog i 1997 Tillægsuddannelsen i journalistik ved Danmarks Journalisthøjskole i Århus.